

на може не встигнути.

Тому дана нормативна позиція, з одного боку, створює зручні умови для нових власників житла, але з іншого – не враховує інтереси попередніх користувачів і сприяє збільшенню числа осіб без визначеного місця проживання. А саме визначене місце проживання (перебування) фізичної особи дозволяє забезпечити стабільність правовідносин та є своєрідною гарантією забезпечення і захисту прав та інтересів суб'єктів приватного права.

Бібліографічні посилання

1. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні : Закон України від 11.12.2003 № 1382-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1382-15>.

2. Про затвердження Порядку реєстрації місця проживання та місця перебування фізичних осіб в Україні та зразків необхідних для цього документів : наказ МВС України від 22.11.2012 № 1077 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z2109-12>.

Кобзар Т.С.,

канд. юрид. наук, доцент кафедри
цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЩОДО ДЕЯКИХ ПРОБЛЕМ СПАДКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Спадкування – це інститут цивільно-правових відносин, що існує вже сотні років, тому, відповідно, є майже досконало дослідженим та вивченим. Однак, як показує практика, пересічні громадяни постійно зіштовхуються з тими чи іншими різноманітними проблемами, пов'язаними з укладенням заповітів, їх подальшим оскарженням, прийняттям спадщини, зокрема пропуском строку на прийняття спадщини. Існує чимало прикрих випадків, коли спадкоємець, поза волею спадкодавця, залишається без права на спадщину, внаслідок неправильного оформлення спадщини, відсутності усіх необхідних для отримання спадщини документів, а найчастіше – через необізнаність щодо основних вимог законодавства [4]. Всі ці та інші питання привертають увагу не тільки практикуючих юристів, а й вітчизняних науковців, тож дослідження актуальних проблем спадкування за законодавством України є наразі необхідним та своєчасним.

Отже, перейдемо до розгляду проблем спадкування, з якими на сьогоднішній час найбільше стикаються як громадяни, так і професійні юристи. Розпочнемо з проблеми, яка стосується строків прийняття спадщини та ситуації, якщо спадкоємець невчасно звернувся до нотаріуса. Так, згідно із ст.1270 Цивільного кодексу України (далі – ЦК), «для прийняття спадщини встанов-

люється строк у шість місяців, який починається з часу відкриття спадщини». Стаття 1272 Кодексу передбачає: якщо спадкоємець протягом строку, встановленого ст.1270, не подав заяву про прийняття спадщини, він вважається таким, що не прийняв її. Пленум Верховного Суду в постанові від 30.05.2008 № 7 роз'яснив, що особа, яка не прийняла спадщину в установленій законом строк, може звернутися до суду з позовною заявою про визначення додаткового строку для прийняття спадщини відповідно до ч. 3 ст.1272 ЦК. Указане положення застосовується до спадкоємців, у яких право на спадкування виникло з набранням чинності зазначеним Кодексом. Суди відкривають провадження у такій справі у разі відсутності письмової згоди спадкоємців, які прийняли спадщину, а також за відсутності інших спадкоємців, які могли б дати письмову згоду на подання заяви до нотаріальної контори про відповідне прийняття. Верховний Суд України указав, що відповідачами у такій справі є спадкоємці, які прийняли спадщину. За умови відсутності інших спадкоємців за заповітом і за законом, усунення їх від права на спадкування, неприйняття ними спадщини, а також відмови від її прийняття відповідачами є територіальні громади в особі відповідних органів місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини.

У вказаній постанові Верховний Суд також звернув увагу на те, що, вирішуючи питання про визначення додаткового строку, суд має досліджувати поважність причини пропуску строку для прийняття спадщини. При цьому необхідно виходити з того, що поважними є причини, пов'язані з об'єктивними, непереборними, істотними труднощами для спадкоємця, у той час як необізнаність із нормами закону, відрядження, похилий вік такими не вважаються. Додатковий строк, достатній для подання заяви про прийняття спадщини, не може перевищувати 6 місяців, що передбачено ст.1270 ЦК для прийняття спадщини [1].

Окрім того, звернемо увагу й на проблему спадкування іноземними громадянами такого об'єкта як земельна ділянка сільськогосподарського призначення. Згідно з чинним законодавством, власник такої ділянки може абсолютно законно оформити у будь-якого нотаріуса заповіт на земельну ділянку сільськогосподарського призначення, призначивши своїм спадкоємцем іноземця. І спадкоємець-іноземець зможе у разі відкриття спадщини без особливих проблем прийняти спадщину і навіть оформити свідоцтво про право на спадщину за єдиної умови: якщо спадкоємець-іноземець отримає у спадщину земельну ділянку сільськогосподарського призначення, то він зобов'язаний протягом року з моменту оформлення свідоцтва про право на спадщину продати таку земельну ділянку. Для будинків, інших споруд або земельних ділянок несільськогосподарського призначення ніяких обмежень щодо їх спадкування іноземцями і подальшого ними використання чинним законодавством не встановлено [3].

Також окремо хотілося б зупинитися на проблемі оформлення спадщини в зоні АТО. Так, у зв'язку із загостреною політичною ситуацією в

зоні АТО оформити спадщину на непідконтрольній Україні території юридично неможливо. Це пов'язано з тим, що усі документи, видані органами влади невизнаних республік, не мають юридичної сили ні в Україні, ні у світі. Нотаріуси, які відіграють ключову роль у процедурі оформлення спадщини, здебільшого покинули зону АТО, а ті, які продовжують провадити діяльність, не мають доступу до державних реєстрів ще з червня 2014 року. Згідно із наказом Міністерства юстиції України від 17 червня 2014 року «Про невідкладні заходи щодо захисту прав громадян на території проведення антитерористичної операції», до закінчення антитерористичної операції на сході України тимчасово призупинено: 1) проведення державної реєстрації актів цивільного стану (в тому числі й видачі свідоцтва про смерть); 2) доступ нотаріусів до Державного реєстру обтяжень рухомого майна, Державного реєстру речових прав на нерухоме майно та Спадкового реєстру.

Повноваження щодо реєстрації актів цивільного стану було передано відділам державної реєстрації актів цивільного стану за межами непідконтрольних територій, тобто для отримання свідоцтва про смерть можна звернутися до будь-якого РАЦСу на території України. А нотаріальні дії щодо ведення спадкових справ могли вчиняти приватні та державні нотаріуси інших районів Донецької та Луганської областей, підконтрольних Україні.

Також зазначимо, що 12 лютого 2015 року було прийнято спеціальний Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення реалізації права на спадкування», який доповнив ст. 1221 Цивільного кодексу України положенням про те, що в особливих випадках місце відкриття спадщини встановлюється законом. Такий особливий випадок встановлено Законом України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» і Законом України «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції». Так, було скасовано правило про прив'язку оформлення спадщини за останнім місцем проживання спадкодавця або розташування нерухомості. Тепер місцем відкриття спадщини вважається місце подання першої заяви спадкоємців. Тобто спадкоємці можуть звернутися за власним бажанням до будь-якого нотаріуса на території України із заявою про прийняття спадщини. Нотаріус на підставі такої заяви заведе спадкову справу, яку, у свою чергу, зареєструє у Спадковому реєстрі.

Варто зауважити, що Законом України «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції» встановлено, що спеціальні правила спадкування застосовуються в тому разі, якщо останнім місцем проживання спадкодавця був населений пункт, на території якого органи державної влади тимчасово не здійснюють або здійснюють не в повному обсязі свої повноваження, затвердженим рішенням Кабінету Міністрів України. У зв'язку з постійною зміною обстановки спадкоємцям перед

ініціюванням процедури слід зверитися з актуальним переліком таких населених пунктів [2].

Таким чином, проблеми у сфері спадкування існують й на сьогоднішній час, незважаючи на постійне вдосконалення норм чинного законодавства шляхом прийняття відповідних новел. Тому вивчення цих та інших актуальних проблемних аспектів у сфері спадкування потребує більш детального розгляду в подальших наукових дослідженнях.

Бібліографічні посилання

1. Гак О. Актуальні питання спадкування / О. Гак // Гадяцький вісник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.visnikgadiach.com/single-post/2016/08/17>.

2. Лепіхіна О. Проблеми актуальної практики спадкування в зоні АТО / О. Лепіхіна // Юрист & закон. – № 28 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA008217.

3. Спадок: актуальні та практичні питання // Протокол: юридичний інтернет-ресурс [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://protokol.com.ua/ru/spadshchina_aktualni_ta_praktichni_pitannya.

4. Фекийшгазі К. Аналіз актуальних питань спадкування за законодавством України / К. Фекийшгазі // Юридична газета online [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/simeyne-pravo/analiz-aktualnih-pitan-spadkuvannya-za-zakonodavstvom-ukrayini.html>.

Юніна М.П.,

канд. юрид. наук, доцент кафедри
цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОРЯДКУ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ ФІЗИЧНІЙ ОСОБІ, ЯКА ПОТЕРПІЛА ВІД КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, У ПРАВІ УКРАЇНИ ТА ОКРЕМИХ КРАЇН ЄВРОПИ

Для сучасного етапу соціально-економічного розвитку є характерним прагнення України до розбудови демократичної правової держави, орієнтованої на загальноєвропейські цінності. У світлі вказаного все більш актуальним стає впровадження в українське право сучасних європейських стандартів охорони і захисту прав та інтересів громадян. Особливою мірою це стосується правового регулювання відшкодування шкоди фізичним особам, потерпілим від кримінальних правопорушень.

Відшкодування державою шкоди особам, які потерпіли від кримінальних правопорушень, передбачено у законодавстві багатьох країн світу. Зокрема, ще у 1983 році було ухвалено Європейську конвенцію про відшкодування шкоди потерпілим від насильницьких злочинів, яку ратифіковано на